

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 23. De obligatione venditorum, & emptorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

qui donec pretium augeatur, merces suas recondit. Ratio est, quia per id nulli damno causam dat. Quanquam si multi sint qui faciunt idem: ita ut pretium inde notabiliter creascat; distinguendum est, ac dicendum, quod si de communi consilio id faciant (etiamsi ex suppressione cuiusque seorsim spectata, pretium non crescat notabiliter) quisque ad restitutionem tenebitur in solidum tanquam cooperatus ad illationem totius damni. Sin autem singuli seorsim ac solo motu proprio suppresserint; quisque eorum pro sua parte tenebitur, quantum ad idem damnum cooperatus est, iuxta ea quae in praeced. lib. 10. cap. 10. quaest. tertia.

Tertia conclusio. Cum quis merces in ciuitatem aduexerit animo vendendi eas, quando erunt cariores, ac interea illas apud se retinendi aliquandiu, expectando pretii incrementum, non peccare, etiam dato casu quod pretium non augetur, si eadē merces statim exponeret venales: dummodo tamen non differat donec pretium enormiter fiat maius, ut in duplum, vel eo circiter. Haec, quae etiam est Petri à Nauar. probatur: quia mercatores, praesertim ij qui foris merces aduehunt, videntur hoc ius habere, vt non teneantur statim eas exponere, quando similibus adhuc est sufficiens copia, quae tolerabili pretio possunt haberi (cum maxime aliquandiu expectare sit prudentia) sed tunc demum cum pretium inciperet enorme esse, nisi exponerent: tunc enim, quia tales merces sunt in Repub. habente eo ipso ius ad illas emendas pretio iusto, faceret eidem iniuriam, si diutius tenendo reconditas, magnam caritatem indaceret.

TERTIUS MONOPOLII MODVS EST, quando vnus vel pauci congerunt omnes merces certi generis, vt pro suo arbitratu aucto postea pretio, vendant ciuibus nequentibus tales aliunde habere, cogendo eos tantum dare, quantum ipsi volunt. Quod quidem illicitum esse patet ex aperta iniuria, quae tunc fit Reipub. inducendo caritatem, ac pro suo arbitratu augendo pretium, quod determinare priuata auctoritate non est mercatori concessum; prout habitum est antea in cap. 16. vnde istud monopolii genus tanquam manifestam iniuriam complectens damnatur à Pio V. in bulla de Cambiis; quam habet Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 283. *litera M.* Quod si quis magnum quidem mercium quantitatem emat, sed tamen cum nullo fraudulenter conuenit, neque animo augendi pretium vltra iustum, id fecit; non est censendus peccasse in eo: nisi in certa re, vt solet in frumento, lex aliqua specialis id prohibeat. Namque emptio ad reuocandum, licita est cuilibet mercatori, siue in magna, siue in parua quantitate ea fiat: neque venditoris vnitas est de se inductiua caritatis: cū pretiū mercium mutetur ex le-arum maiore, vel minore indigentia: parumque ad id referat, siue vnus siue plures vendant eas: cum iustum pretium à Repub. determinandum sit, aut corrigendum, quando circumstantiis debite consideratis, excessuum inuenitur.

POSTREMVVS MONOPOLII MODVS EST, quando quis vi, aut fraude impedit ne aliunde copia maior mercium importetur: vt manente earum raritate caritas fiat in Repub. Qui modus illicitus est etiam moraliter, ob notabilem iniuriam quae Reipub. fit dando causam caritati, qua ciues grauantur, dum compelluntur emere notabiliter carius, quam alioqui emissent, pretio decresecente propter copiam mercium. Non videbitur autem ad restitutionem teneri, si absque vi & fraude impediuerit: sicut nec is tenetur qui par ratione impediuit ne quis obtineret illud quod alter statuerat ei dare, iuxta ea quae tradita sunt in praeced. parte lib. 10. n. 151.

Ceterum haec quae dicta sunt de monopolis venditorum, intelligenda sunt vice versa de monopolis emptorum, cum facta fuerint ad diminuendum iustum pretium mercium: vt si nauis appulsa, illi qui emere possunt, sibi mutuo dent fidem, se non nisi certo pretio empturos, vt defectu emptorum venditor cogatur pro tali pretio, quantumuis iustum non sit, merces suas relinquere. Quia in re constat committi peccatum. Attamen si venditores monopolium fecissent, emptores quasi vim vi repellendo iuste possent inter se conuenire, vt nullus nisi certo pretio quod iustum sit, emat. Id enim est prudentia. Aduerte vero obiter, quod est monopolium per quod merces non nisi rigoroso pretio emi, aut

non nisi infimo pretio vendi possunt, non inducat obligationem ad restitutionem, quia nihil accipitur supra, aut infra iustum pretium, esse tamen peccatum contra charitatem. arctando proximum ad sic vendendum, vel emendum, qui alioqui posset aliquid lucri iuste facere.

C A P V T XXIII.

De obligatione venditorum & emptorum.

S V M M A R I V M.

- 334 *Quinque obligationes venditoris.*
- 335 *Praemitenda explicatio difficultatis; an necesse sit vitium mercis declarari in illius venditione.*
- 336 *Si venditor defectum mercis ceter, mentiendo eam ceterae omni defectu, venditio nulla est, insequitur teneatur ad restitutionem damnorum inde e. utrorum: non autem si defectum ele. tantum vertendo ipsum.*
- 337 *Peccat contra iustitiam cum obligatione ad restitutionem qui non detegit notabile vitium mercis (secus si modicum) quod emptori adseret detrimentum, nisi & ipse idem vitium ignoret.*
- 338 *De dubio, an peccet contra charitatem qui vitium mercis non detegit emptori, qui emeret, etiamsi illud nosset.*
- 339 *Quatenus peccet qui vendit vnam rem pro alia.*
- 340 *Quatenus qui rem mixtam vendit pro pura. Et an sciens rei venalis virtutem occultam, teneatur illam emendo, ascendere in pretio.*
- 341 *Nonnulla certa de difficultate, an possit quis merces suas vendere pretio corrente, quas scit ob futurum aliarum aduentum, paulo post minus valituras.*
- 342 *Quidquid aliqui contradicant, nihil eo committitur contra iustitiam.*
- 343 *Quatenus contra charitatem.*
- 344 *Solutio duarum obiectionum.*
- 345 *Quando peccet qui priuatum sciens statuto principis minuendum pretium tritici, aut valorem pecuniae vendit, aut mutuo dat secundum communem affirmationem.*
- 346 *Quando peccetur in quibusdam aliis similibus casibus.*
- 347 *Obligatio propria emptoris.*
- 348 *Obligatio emptoris praemonendi venditorem de valore rei supra pretium quod offert, & ad rescindenda damna ex illius culpabili mora soluendi scilicet.*
- 349 *De empto ex alia pecunia, cuius sit.*

PRIMA obligatio quam venditor contrahit ex venditione, est, quod teneatur rem venditam tradere emptori, & in ipsius dominium, aut quasi dominium transferre. Vbi aduerte, venditorem dici tradere dominium rei venditae, quando vendit res corporales, quarum est dominus, vt fundus, domus, &c. tradere vero quasi dominium, quando vendit res incorporales, vt iura, actiones, seruitutes, annuos redditus, &c. Quod si venditor non sit dominus rei venditae, neque dominium, neque quasi dominium illius tradit, sed tantum dat conditionem, & causam vsucapiendi, ex lege Clauib. ff. De contrahenda emptione & venditione. Vnde si quis rem alienam vendat, emptor qui illam bona fide emit, statim accipit ex empto eandem possidere, vsucapio incipit adeo intra tempus legibus constitutum (de quo in praeced. libro 10. nu. 297.) possit illam sibi praescribere tanquam à se possessam titulo & iure emptionis. Secunda obligatio venditoris est, vt teneatur rescindere venditionem factam vi, metu, aut dolo. Tertia, vt teneatur restituere quidquid accepit vltra iustum pretium, ac damna emptoris, sique passus est ex venditione vi, dolo, aut metu facta. Quarta, vt teneatur de euictione; id est, si aliquis ab emptore petat rem emptam tanquam suam, dicens eam esse sibi obligatam, aut aliquid ius in ea habere, emptor ipse recursum habeat ad venditorem, qui debet ei assiltere, eumque seruire indemnē, prout ante in praeced. cap. 14. dub. 1. propositione 2. expositum est. Quinta, vt teneatur detegere occultos defectus rei venditae. De qua D. Thom. & interpretes ipsius 2. 1. q. 77. art. 3. pluresq; alii quos Petrus à Nauar. refert. in lib. tertio de restit. cap. 2. dubit. 7. in initio. quibus accesserunt Gregorius à Valent. 2. 2. d. spur. 5. q. 20. punto 2. Lud. Molina in citato tract. 2. dispur. 353. nonnullique alii specialem enim

habet difficultatem, cuius explicationem oportet consequenter tradere.

De venditoris obligatione manifestandi defectus mercis, quam proponi vendalem.

335. **A**D HUIUS explicationem premittendum est primum quod triplex in genere possit esse defectus rei vendite, vnus in substantia illius, vt si aurum falsum pro vero vendatur: vel vitrum pro gemma. Alter in quantitate, vt si mensura diminuta vendatur pro integra: tertius in qualitate, vt si res vendatur tãquam habens aliquam vim ad curandum, vel ad aliũ effectum, nec talem habeat. Præmittendum est secundum, quod quilibet horum defectuum possit esse vel manifestus, ac perse notus omnibus: vt cum venditur equus alterum oculum habens effossum: vel occultus, & qui non facile patet. Qui potest ad huc esse triplex: vnus per quem vsus rei fit emptori noxius, alter per quẽ idem vsus fit eidem periculosus, & tertius per quem res quæ venditur, vsui nulli fit ipsi emptori. Prænotandum est tertio, quod defectus interdũ talis sit, vt si emptor illũ sciret, rem pro nullo pretio emeret, interdum vero, vt etiam si sciret, nihilominus emeret, licet forte non tanto pretio. Prænotandum est quarto, quod aliud sit occultando defectũ, descendere in pretio iuxta exigentiam eiusdẽ defectus: & aliud non descendere. Item quod aliud sit venditorem defectum rei vendite tacere, & aliud asserere quod ea nullum habeat. Itemque aliud, siue illud tacere, cum interrogatum est num res vitium habeat; & aliud sine tali interrogatione tacere.

Quibus ita præmissis, de proposta obligatione sic dicemus, vt certa ab incertis distinguamus: sicut post Medinam in C. De rebus restit. q. 34. faciunt Petrus à Nauarra in citata dubit. septima, & Petrus Aragonius ad memoratum D. Thomæ art. tertium.

Certa inter Doctores de proposta obligatione.

336. **C**ERTVM IGITVR EST PRIMO, quod si venditor rei defectuosæ dicat eam non esse defectuosam, contractus sit nullus, si defectus talis est, vt veritate cognita, res nõ emeretur, taliterque vendens tenetur refarcire quodcumque damnum ex eiusmodi venditione subsecutum, siue defectus sit occultus, siue manifestus. Cuius nullitatis ratio est, quia dolus tali contractui causam dedit: quod sufficit ad hoc, vt inuoluntarius esset, & per consequens nullus, cum ad rationem cuiuscumque contractus humani spectet vt sit voluntarius. Obligationis vero ad restitutionem ratio est, quod cuiusvis damni culpabiliter ab aliquo dati facienda sit à dante compensatio, ex Cap. finali De iniuriis, & ideo ignorantia illius facile vitari poterit, quia emptor à venditore audiens rem quam emit, defectu carere, excusatur non apponens aliam diligentiam ad inquirendam veritatem. De quibus videri potest Molina in citato tr. act. 2. disput. 353. concl. 1. & 2.

CERTVM EST SECVNDO, quod vitia manifesta quæ facile cognosci possunt, non tenentur venditor explicare, nisi, videat emptorem laborare imperitia & inaniam aduerterentia inuincibili. In tali casu enim iniustitiam perinde committeret, ac celans defectum occultum: non vero extracundem casum, seu cum emptor ex sua negligentia non aduerterit ad defectum ipsum, quia cum potuerit ignorantiam suam vincere, debet sibi imputare illud, quod fuerit ex ea factum, non itẽ venditori; qui tacendo consuluit rei propriæ, quod cuique licet, quando non est ideo causa damni alieni. Id quod expresse D. Thomas docet in citato art. 3. Tenentur tamen venditor restituere quicquid acceperit excessiuum, iuxta rei qualitatem: quia acceptio est iniusta, ideoque restitutione ad æqualitatem iustitiæ reducenda.

CERTVM EST TERTIO, quod vitia occulta non dicuntur contra iustitiam peccare, quando ab emptore rogatur an res careat vitio, vel quando petitur ad vsum, ad quem vitium, quo laborat, reddat eam inutilem, aut parum habilem. Ratio est, quia venditor tenetur ex officio in tali casu aperire menti conditionem rei quam exponit venalem. Alioquin enim ianua aperta esset multis fraudibus, quas emptores

perinde non possent vitare, ac quando permetteretur emptori in pretium dare res, aut pecunias vitiatas, venditore non monito de vitio. Deinde, vt Medius in fine ante memorata quæst. 34. habet, si venditor sciat, aut coniciat emptorem à se emere ad aliquem vsum, credendo ad eundem valere, sibi que profuturam, cum in eo desipiat, ille tenebitur huic veritatem intimare, alioquin obligabitur ad refarcendum ei totum interesse, neque sufficit quod in pretio descendat, nec plus accipiat, quam res valeat. quia licet inde excusetur à peccato superuentionis, non tamen à dolo, & culpa iniuste deceptionis.

CERTVM EST QVARTO, quod item non dicuntur vitia occulta, si vendit iusto pretio (tantum scilicet descendendo in eo quod lege, aut communi æstimatione taxatum est, quantum ratione eorundem vitiorum minuitur ipsarum rerum valor) non peccet contra iustitiam, & ideo nec tenetur restituere. Probatur, quia nulla iniuria fit in eo, cũ tantummodo accipiat iustum pretium. Attamen si tunc emptor cognita veritate non emeret, contractus est nullus cum sit inuoluntarius, non autem si emptor cognita veritate emeret nihilominus, quia erit voluntarius. Neque obstabit quod eo pretio minime emeret, quia id non sufficit ad reddendum talem contractum inuoluntarium, cum rationabile fuerit, vt vellet emere iusto pretio.

CERTVM EST QVINTO, peccare contra iustitiam; & ad restitutionem teneri mercis venditorem, qui occultat eiusdem talem defectum, ex quo damnum temporale, vel illius periculum secutum sit emptori, vt si quis alteri venderet domum pestiferam, vel militi equum infirmum, vel homini infirmo vnam medicinam ei inutilem, pro alia vili, & sic de alia re, quæ non esset vsui emptori, vt si is crederetur quærere vinum, vel frumentum diu seruandum (secus si statim conueniendum) & venderetur eiusmodi quod non posset seruari. Ratio est ex D. Thom. loco cit. quod occasione periculi, aut damni, alteri dare nulli sit licitum; etiam si nemo lege iustitiæ, vel charitatis cogatur consilium auxiliiumue alteri præbere, per quod à periculis, & damnis eripatur, nisi id incumbat illi ex officio proprio, vel alter ille graui indigentia prematur.

Procedit autem istud etiam respectu tertie personæ, hoc est, quando ex huiusmodi venditione sequeretur detrimentum tertie personæ, vt quando emptor emeret aliquid, quod statim reuenditurus esset alteri, tãquam non vitiosum. Quisquam tunc sufficit declarare vitium rei, postquam emptor iam illam emit & antequam reuendat prout Caiet. ad cir. D. Thom. locum notat, & post eum Nauar. in Enchir. cap. 13. num. 89. simul monens, quod etiam habet Sotus lib. 6. De iust. & iure, quæst. 3. art. 2. concl. 2. non sufficere declarationem fieri confuse, vt cum vendens equum dicit se nolle teneri de villo eius defectu, sed requiri vt speciatim declaret defectum, quem ipse nouit. Multo autem minus, si dicat se vendere, siue sit claudus, siue cæcus, siue calcitro, &c. nominando cum defectu quo labore, plures alios manifeste falsos, vt in eis mentiendo aperte, putetur & in occultis mentiri.

Admonet quoque Molina in ead. disput. 353. ac late tractat post septimam conclusionem, quando vitia non reddunt rem notabiliter minus vtilem ad id, ad quod emitur. venditorem nõ teneri illa manifestare, etiam si præsumat, quod si emptor ea cognosceret, non emeret. Rationem adfert, quia hæc res moraliter accipienda est tanquam iustificabilis ex circumstantiis, nimirum quia si artifices teneantur manifestare quoscunque defectus, etiam minimos rerum quas exponunt venales, vix ipsis vtile, immo damnosum esset ipsorum artificium. Inde enim multum de pretio iusto detraheretur, deterritis emptoribus vitiorum manifestatione, quorum plerique etiam ab emendo reuocarentur. Vnde magnam occasionem timorati acciperent tentationis agendi contra conscientiam, præsertim videntes ceteros vitia celantes, & lucrari, & abundare emptoribus. Accedit quod eiusmodi ratio diceret detegenda esse in venditione vitia rerum venalium, id tamen sit accipiendum cum benigna interpretatione, quam exigit commerciorum conseruatio in Re. pub. & hominum fragilitas, quæ non patitur humeris ipsorum imponi onus nimis graue, quale sane est venditorum teneri quæcũque; et leuissima, vt reuenditis vitia manifestare, vt

experientia potest abunde docere. Admonerim etiam obiter venditorem, si sciat, quod emptor velit rem quam emit statim consumere, posse totum pretium recipere, nulla facta declaratione, quod seruari non possit. Cum enim res habeant valorem per ordinem ad usus humanos, & res illa ad usum presentem tantum valeat, quantum si haberet dispositiones diu conferuantes, fit vt toto pretio currente, iuste vendi possit.

CERTVM EST SEXTO, quod venditor à culpa excusetur, si ignorans rei defectum, vendat eam bona fide pro pretio quod ipsa valitura esset, si nō haberet talem defectum. Ratio est, quia ignorantia, nec fraudulenta, nec dolosa excusat à culpa. Quando tamen venditor defectum rei cognouerit, tenebitur ad instantiam emptoris rescindere contractum reddito pretio, & recepta re cum fructibus, si quos protulerit, deductis expensis, vel eum ad æqualitatem reducere, prout æquitas postulat. Vnde licet talis contractus valeat, tamen aduersus venditorem in foro externo datur actio, vt vocant, quanto minoris, iuxta legem Iulianus, in principio, ff. De actionibus empti. De qua re Molina in præcedenti concl. 3. vbi D. Thomam, aliosque plures in eandem sententiam refert. Quod si defectus talis esset, quem si emptor habens perfectum, nullo modo rem eiusmodi emeret; dabitur in foro externo actio, quæ dicitur redhibitoria, seu ad rehabendum pretium datum; estque in conscientia contractus inualidus, quia emptor in eo, non modo non consentit in pretium excessiuum, sed nec in ipsum contractum, quia de causa inuoluntarius est, & per consequens iudicandus in conscientia inualidus.

Dubia de proposita obligatione.

Primum est, an defectum occultum taceas ei, qui illo non obstante rem emeret quidem, non tamen pro tanto pretio, peccet, saltem contra charitatem, etiam si in pretio descendat quantum idem defectus exigit, atque solummodo iustum accipiat?

De hoc sunt opposita sententia. Nam Medina Cod. De reb. restit. quest. 34. dicit 3. partem affirmantem sequitur, iniquiens, peccatum in eo committi contra charitatem; hac potissimum ratione adductus, quod sicut ille contra charitatem peccat, qui à suo debitore clam accipit debitum, quod ille paratus est soluere; sic pariter peccatis, qui occulte ab emptore parato soluere, accipit pretium sibi ratione mercis debitum. Ceteri autem parte negant, hoc est, non modo contra iustitiam, sed nec contra charitatem peccatum in eo committi, tenent congruenter doctrinæ D. Thomæ in eod. art. 3. cuius fundamentum est, quod ea ratione vendens ad vitandū proprium detrimentū, iure suo vitatur dum occultat defectū suarum mercium, vt possit eas diltrahere. Nam secundum legem charitatis quisque potest sibi ipsi consulere potius quam alteri; præsertim quando non datur ei causa damni, sed ipsum solummodo permittitur euenire, prout in casu proposito contingere supponimus. Accedit quod vt emens rem defectu carentem pro defectuosa, dummodo illius iustum pretium soluat, non teneatur integritatem illius manifestare venditori; ita nec venditor teneatur emptori detegere vitium rei defectuosæ, dummodo pretium pro rei qualitate iustum non excedat. Ad argumentum autem Medinæ respondetur, peccatum esse à debitore suo clam ipso debitum accipere, eo quod iudicis officium in eo usurpetur; non autem, quod proximus in eo decipiatur. At in nostro casu non usurpatur officium iudicis, sed accipitur pretium de manu emptoris, illudque iustum, & in quo soluendo ipse dici non potest rationabiliter inuitus. Cum enim, vt supponimus, rem ipse alias empturus esset, non potest iuste conquiri, cum ei datur tali pretio, quod iustum moderatumque fit.

Secundum dubium; an peccet vendens rem vnam pro alia, aut mixtam pro pura.

Hic dubio occasionem dat, quod res in substantia similes possint esse diuersæ in qualitate; ratione cuius vna censetur pretiosior altera, vt in hac regione vinum Arboianum vino Dolano; itemque vna res admittat alterius admixtionem, vt vinum admixtionem aquæ, vnde minoris valoris esse iudicetur.

Respondendum est autem, quod ad priorem dubij partem, fieri posse, vt sine peccato vna res vendatur pro alia, quia in venditione cuiusque rei, æstimatio desumenda est, non ex illius substantia, sed ex utilitate, quam in ordine ad actus humanos importat, & ideo cum non est tanta rerum differentia in substantia; vel qualitate, quin illæ se æqualiter, aut pene æqualiter habeant in ordine ad humanam utilitatem, emptori non fit iniuria, si diuersitas ex qua nullum dispēdium patitur, non detegatur. Secus esset vero si notabilis aliqua differentia daretur in ordine ad humanam utilitatem, vt si vinum Arboianum vim aliquam medicinalem haberet, ratione cuius venale quæreretur. Quomodo ex D. Thom. 2. 2. quest. 77. art. 2. ad 1. nonnullis que aliis, quæ commemorat & sequitur Petrus à Nauar. l. b. 3. De restit. cap. 2. num. 65. regulariter illicitum est vendere aurum alchimicum pro vero auro, quia illud non valet ad omnes usus veri auri, vt ad exhilarandum, aut ad medicandum. Quanquam, vt habent in verbo Alchimia, Caiet. & Sylue. quæst. vlt. ipsum vendi potest pro eo quod ipsummet est; nempe pro auro non vero, sed alchimico, quia nulla est iniustitia vendere rem pro eo quod ipsa est, & valet.

Quoad posteriorem autem partem dubij, de his qui vinum lymphatum, aut alias res mixtas vendunt emptoribus ignorantibus. Respondendum est distinctione cum Medina Cod. De reb. restit. quest. 34. sub finem, nempe quod tales aliquando peccent, & ad restitutionem teneantur; vt quando talis mixtio nocua est proximo, id quod verū est, siue venditor descendat in pretio, siue non. Item quando res non valet tanti mixta, quanti pura, etiam si mixtio nullum damnum, aut periculum sit allaturæ, & venditur tanquam pura, maxime si diminutio proueniens ex mixtione sit notabilis. Non peccent autem, nec ad restitutionem teneantur, quando mixtio non facit rem ad usum eum, ad quem emitur, minoris valoris, aut utilitatis esse, quam si illa non interuenisset, resque ipsa pura esset, aut quando ex mixtione tam parua diminutio facta est, vt homines nihil de ea curent, aut saltem secundum rectam rationem nihil curare debeant. Ex quibus intelligitur quid sit iudicandum de Pharmacopolis dantibus, vt vocant, qui pro quo; nempe cum ab eis petitur certum oleum, vel vnguentum quod non habent, dant aliud. Non enim excusantur nisi dent, quod sit eiusdem effectus, atque virtutis, iustoque pretio vendant, vt satis intelligitur ex dictis. Intelligitur etiam aurifices licite eodem pretio, quo aurum, vel argentum, vendere illud metalli genus quod solet auro, vel argento misceri, ad ipsum bene conuertendum, & solidandum; dummodo admisceant solummodo illud quod necessarium est, & in vsu; quia per eam admixtionem aurum, vel argentum non fit minoris valoris, aut utilitatis.

Tertium dubium; an sicut ob rei defectum occultum venditor teneatur descendere in pretio, per legem, aut communem æstimationem taxatosque emptor sciens rei occultam virtutem teneatur ascendere supra pretium similitur taxatum.

Ad huius pleniorē explicationem faciunt quæ habet Molina in citata disput. 353. concl. 4. Paucis autem responderi potest; eadem ratione qua venditor peccat contra iustitiam, vendendo rem defectuosam pro integra; peccare quoque emptorem emendo rem integram pro defectuosa. Nam hic sicut ille violat leges commutatiuæ iustitiæ. Attamen quando in re venali, vt in gēma, virtus aliqua specialis latet, cōmuniter etiā peritis ignota, non tenetur periclitari quis eam emens talē virtutem detegere, dummodo soluat pretium lege, vel communi peritorum æstimatione constitutum. Probat, quia tale pretium est iustum, cū sit illud, quo cōmuniter secundum circumstantiā loci, & temporis, res eiusmodi æstimatur. In quā æstimationem singularis illa virtus non cadit, quia non cognoscitur, sicut nec thesaurus occultus in agro sub eius æstimationem cadit; adeo vt is qui thesaurum nouit emens agrum pretio, quo cōmuniter æstimatur, nihil rescindere teneatur, vt in Euchir. cap. 17. num. 175. habet Nauar. ex D. Thom. 2. 2. quest. 66. art. 5. ad finem, & sequitur Socus lib. 6. De iust. & iure, quest. 3. art. 2. sub finem. Atque ex his intelligitur ratio cur cōtetur excusari

Hispani qui ad Indos primi venerunt, vili pretio ab eis ementes gemmas, quæ hic magni fiunt, nempe quia emerunt pro pretio quod secundum communem illius Reipub. æstimationem putabatur iustum, neque tenebantur indicare eis quanti fierent tales res in Europa.

Quartum dubium; an possit quis merces suas vendere pretio currente, quas scit intra paucos dies ob futurum aduentum aliarum minus valituras.

De hoc post D. Thomam 2.2. quæst. 7. art. 3. ad quartum agunt interpretes ipsius ibid. & Sotus in 6. De iust. & iure, quæst. 3. art. 2. sub finem: præterea Gabr. 4. distinct. 15. quæst. 10. art. 3. dub. 3. Conrad. De contractibus, quæst. 62. Medina in God. De rebus restit. q. 35 & Summularum in verbo Emptio, vt Syluester, quæst. 15. Ang. §. 26. itemq; Couar. ad reg. Peccatum, par. 2. §. 4. num. 6.

341. CERTUM EST autem primo, quod cum res emitur statim consumenda, ea vendi possit integro pretio currente. Ratio est, quia in ordine tantummodo ad eum usum, minime postea futura æstimationem habet; atque adeo iustum pretium illius est, quod hic, & nunc valet secundum æstimationem communem.

Certum est secundo, quod si utriusque contrahentium incognita sit futura pretij variatio, licitum sit vendere pro pretio currente, neque venditorem teneri ad aliquam restitutionem ob secutum postea illius decrementum, sicut ad nullam teneretur emptor venditori, ob illius incrementum. Ratio est, quia cum neuter tunc decipiat alterum, æqua debet esse utriusque conditio.

Certum est tertio, quod si utriusque fuerit nota futura mercium copia, licite possit pretium currente accipi ab emptore consentiente in illud sua sponte; quia nolenti, & scienti non fit iniuria.

342. TOTA ergo difficultas est, quando emptore ignorante, venditor scit futuram pretij variationem. De qua sententias oppositas referunt Petrus à Nauar. libro 3. De restit. cap. 2. à nu. 67. Ludouicus Molina in *epememorato tractatu 2. disput. 354.* Vnam negantium id esse licitum, quæ est Conrad. ac Medina, & tutior probabiliorque contraria existimatur à Gabriele. Alteram vero affirmantium id esse licitum, quæ est D. Thomæ, Caiet. Sylu. Soti, Couarruiæ, & recentiorum communis, & sine scrupulo teneri potest tanquæ habens multos, & bonos authores, & fundata in bona ratione, qua ostenditur in eiusmodi venditione non peccari contra iustitiam; nempe quod per eam res vendatur iusto tantum pretio lege, aut communi hominum æstimatione constituto; cuius iustitiam priuata notitia venditoris non variat, vt nec ignorantia variaret; cum (vt in præcedenti num. 270. habitum est) vbi publica taxatio mercis, à lege, vel Principe facta est, communis hominum æstimatio non habeat locum, nec vbi est communis æstimatio, locum habeat priuatum vnus hominis iudicium. At in casu proposito solus venditor est qui ob notitiam adfuturam, vilius æstimat merces. Non ideo igitur variatur pretium currente; nec venditor ipse tenetur ex iustitia descendere in eo, aut aliquid restituere si vendat; sicut nec tenetur alius qui ignorauerit adfuturas merces. Nam re ipsa merces illa non valent plus in manu ignorantium alias similes superuenturas, quam in manu id scientium. Deinde scientia futuræ penuriæ, quam aliquis particularis habet, non obstat quin possit emere pretio currente. Ergo nec scientia futuræ abundantie obstat quin vendere possit pretio item currente, cum patet ratio, parque conditio contrahentium in contractibus venditionis, & emptionis, qui sunt reciproci, antecedens vero patet ex eo quod Ioseph peccatum iniustitiæ alioqui commisisset, quando ex *Genesii cap. 41.* triticum emit pretio currente, sciens priuata scientia, non multo post futuram penuriam, quam si *Egyptij* similiter sciuisset, nunquam tam vili pretio illud vendidisset.

343. Sed dices, esto non peccetur contra iustitiam in ea venditione; peccari tamen contra charitatem. Respondetur, D. Thomam contrarium indicasse loco cit. cum ait abundantioris virtutis esse manifestare abundantiam futurarum mercium, aut minuire de pretio; quod idem est ac si diceret esse opus supererogationis, seu consilij, cuius contrarium non est pecca-

tum. Quamquam negandum non est quinal quando possint in eo committi peccatum contra charitatem. Quandoquidem iudicandum est ex communi lege charitatis, qua tenemur bono proximi consulere, quando sine magno detrimento proprio id possumus. Et ita, si Petrus sciens cras adfuturam magnam frumenti copiam, Paulusque vellet ab ipso magnam quantitatem hodie pro currenti pretio emere, vnde fieret vt ad paupertatem redigeretur, Petrus ex charitate tenebitur monere ipsum, vt in die crastinæ expectet; non vero, si ob talē monitionē Petrus ipse esset in similem paupertatem redigendus, quia bene ordinata charitas incipit à seipso.

344. SUPEREST vt respondeamus duabus obiectionibus, quæ contra propositam sententiam fieri possunt. Prior est, iustum rerum valorem non desumi ex quacunque communi æstimatione, sed ex prudenti & discreta, qualis non est illa quæ procedit ex ignorantia & errore ciuium, cum si scirent proximam rerum abundantiam, non æstimarent eas tanti, quanti æstimant. Respondendum est, quod et si in communi æstimatione, qua iustum pretium constituitur, contingat decipi ob ignorantiam, non contingere tamen agi imprudenter, quando ignorantia fuerit earum conditionum quas sciri non requirebatur, vt eas quæ fortuito, & præter omnium expectationem accidunt, veluti in nostro casu, copia mercium nullatenus expectata communitur. Ex qua ferre iudicium de communi valore rerum, ac iustum earum pretium constituitur; non prudentia, sed imprudentia potius tribueretur ratione habere illius in talium mercium æstimatione.

Posterior obiectio est, perinde iniquum esse, rem vendere pretio integro, cum ipsam breui minuendum esset, ac vendere pro integra, eam quæ est defectuosa. Sicut igitur in pretio rei defectuosa descendendum est secundum quantitatem defectus, ita etiam descendendum est in pretio rei statim ob futuram copiam minus valitura. Respondendum est, disparitatem rationem esse, quia defectus rei, sunt conditiones intrinsecæ in illius substantia, aut quantitate, aut qualitate consistentes, quæ considerandæ sunt ad constituendum iustum pretium ipsius: siquidem constat aliud esse pretium rei in substantia, vel quantitate, vel qualitate defectuosa, & aliud rei intergræ.

Copia vero, & cætera quæ pendunt ex causa fortuito, aut libera hominum voluntate, sunt extrinsecæ conditiones rei venalis; ideoque iustum pretium ipsius non est æstimandum ex illis, per quas nec in sua bonitate, aut valore naturali, nec in sua substantia vel, quantitate ipsa res mutatur. Per accidens tamen fit, vt ex talibus iustum rei pretium eo nomine pendat, quod quando in communem hominum notitiam venerint, mutetur æstimatio communis, ex qua determinari debet, quis sit valor, ac iustum pretium rei. Constitutum sit igitur, venditorem debere detegere vitia præsentia quæ sunt in re, non autem commoditates illius extrinsecas. Ideoque Thales, de quo *Aristoteles 1. Polit. capite 7.* minime reprehenditur, quod cum ex astris, aliisque naturalibus causis præuidisset futuram magnam annonæ inopiam, emit pretio præsentem tantam potuit illius copiam, ac deinde vendidit multo carius; cuiusmodi aliquid patriarcham Ioseph fecisse in *Egypto* ante artigimus ex *cap. 41. Genesios.*

345. Ex hac proposito dubij explicatione, pro praxi infertur primo, eum qui scit legem esse condendam, qua pretium frumenti, aut pecuniarum valor minuatur; posse tuta conscientia vendere frumentum pretio currente, & mutuo dare pecuniam reddendam in valore quem ea tunc habet, non minus quam cæteri possint non habentes talem notitiam, ac quam posset ipse, si eam non haberet. Neque enim consentaneum est ipsum inde fieri deterioris conditionis. Quod si plus frumenti, aut pecuniæ distraheret ob notitiam futuræ diminutionis, quam esset alioqui distracturus, fraudulenter alliciendo ad emendum, aut mutuo accipiendum, peccabit contra iustitiam, & tenebitur resarcire detrimentum inde acceptum ab iis, qui nisi ea fraude essent inducti, emptionem, aut mutationem distulissent in aliud tempus, in quo non essent passi tale detrimentum. De qua re plenius Molina in *citata d. sputatione 354. à vers. In hoc tamen.*

346. Inferitur secundo, quod cum idem sub finem eiusdem disput. habet ante solutionem argumentorum, tum Petrus à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. num. 81. non peccare eum qui sciens obditionem

futuram,

futuram, vendit res suas pretio corrente, aut qui locat domum suam in vrbe in qua est curia regia, sciens breui inde discessuram: vitur enim iure suo præferendi proprium commodum alieno, nec impeditur ex parte rei, cui extrinseci sunt tales defectus, nec ex parte contractus, quia, vt supponimus, fraus, dolus, aut metus non dedit ei causam, nec ex parte pretij, quia, vt item supponimus, est iustum secundum legem, aut communem estimationem.

Inferitur tertio, quod vendens pretio currenti librum quem seip prohibuit iri, peccet, nisi præmoneat emptorem de defectu, propter què prohiberi debet; nã talis defectus est intrinsecus. Inferitur quarto, quod habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 89. Si quis vendat rem ob hæresim, vel aliud crimen confiscatam, peccare contra iustitiam, si probabiliter credat condemnationem criminis futuram. Nam is quos defectus est intrinsecus, ob eumq; exponit emptorem periculo perdendi suum pretium. Quamquam si ad hoc occultum esset crimen, vt omnino crederetur non esse in iudicio condemnandum, quia cessaret omne eiusmodi periculum, excusationi locus esset, quia cessante causa cesset effectus. Cap. Cum cessante, De appellationibus. Inferuntur quoque alia, de quibus erit similiter iudicandum.

De obligationibus emptoris.

PRÆTER obligationes quæ ex diçis colligi possunt, ob reciprocã naturam venditionis, & emptionis; dantur quædam propriæ emptoris. Prima, qua tenetur iustum pretium solvere integrum tempore constituto. Secunda, qua tenetur restituere, si rem minoris meriti quam sit iustum illius pretium. Tertia, qua tenetur præmonere venditorem de pretio iusto rei vendite. Quod aduerte fieri posse dupliciter, vno modo generaliter, videlicet præmonendo rem plus valere, quam petat, non expresso speciatim illius iusto pretio. Altero modo specialiter, nempe expresse præmonendo quodnam sit iustum pretium.

Atq; priore modo præmonuisse sufficit iudicio Caietani in verbo Emptio, sub initium. Et ratio est, quia audiens rem suam valere plus, quam pro ea petat, nolens cum possit, de iusto pretio inquirere, censetur illud quod plus est, liberaliter donare, si omnis fraus, dolus, & metus absit. Sed minime videtur eidem auctori assentiendum in eo, quod ibidè excusat à peccato dicentem ignorantem; ego à te tanti emam gemmam, si tu mihi libere remittas, vel dones si quid plus valuerit. Nam neutro modo venditorem præmonendo de iusto pretio rei; cũ id ne quidè in genere sit dicere, tua res plus valet. Quocirca ex parte venditoris, qui per inuincibilem ignorantiam errat in eo quod agit, emptio efficitur inuoluntaria; iuxta tritum illud; Nihil volitum, nisi cognitum.

Postremo, emptor si fuerit in culpabili mora pretium soluendi tempore statuto, tenetur perinde ac venditor, tam de leui culpa, quam de lata, & dolo; iuxta legem Custodiã, & legem Si vendita, ff. De periculo, & commodo rei vendite. Et ratio est, quia talis contractus inicitur in bonum vtriusque; vnde fit, vt vterque teneatur diligentiam adhibere, quam adhiberet in re sua, immo exactiorem hoc sensu, quod etsi aliquando soleant homines esse negligentes in suis rebus, non ideo tamen possunt esse circa rem venditam.

Aduerte obiter, venditorem si rem ex aliena pecunia suo nomine emat, illam acquirere sibi, nõ ei cuius erant pecunie, ex lege Si ex ea, Cod. de rei vindicatione. Id quod patitur aliquot exceptiones. Nam emptum ex pecunia Ecclesiæ, est Ecclesiæ, & emptum ex pecunia pupilli, aut minoris à tutore, vel curatore, sit pupilli, aut minoris; ac emptum ab vno coniugum ex pecunia alteri eorum donata, sit eius cuius est eadem pecunia. De quibus videri possunt in verbo Emptio Angelus, §. 12. & Syluester quaest. 22.

CAPVT XXIV.

De periculo, & commodo rei vendite.

SUMMARIVM.

350 Statim ac perfecta est venditio, periculum, & commodum rei vendite perit ad emptorem, nisi venditio sit conditio-
nalis aut reuocata scripturam.

351 Cuius sit periculum rei, cum venditio facta est sub distinctione, aut indeterminate.

- 352 De qua culpa venditor teneatur, & ad quid, cum fuerit in ora tradendi rem venditam.
- 353 De re vendita que publicatur, & de venditis, qua consuetudine ponderis & mensuræ.
- 354 De re usque gustari solent.
- 355 De fructibus rei vendite.

DE hac re extat tit. 6. in lib. 18. Digestorum, & 48. in lib. 4. Codicis, de eaque nonnulla habent in verbo emptio Angelus, §. 11. & Syluester quaest. 2. & 3. Trademus autem aliquot documenta.

PRIMUM est. Regulariter statim atque emptio perfecta est modo proposito in præced. num. 248. periculum, & commodum rei vendite, etiam si nondum sit tradita, ad emptorem pertinere. Venditorem enim liberum esse ab obligatione; quidquid acciderit absq; dolo, vel culpa ipsius, post perfectam emptionem, ex lege Id quod, ff. tit. citato, & lege prima, ac ex lege Cum inter, Codic. titulo item citato; atque ex §. Cui autem, Institutis de empt. & vendit. Et ratio est quod de iure gentium, deque mente contrahentium sit, vt celebrato venditionis contractu, res vendita sit emptoris, cũ suis euentibus. Dixi reg. l. riter; quia multi dantur casus in quibus id patitur exceptio, prout sequentia documenta indicabunt.

SECUNDUM est iugur. Cum venditio non fuit pure contracta, sed sub conditione, si res pereat pendente in futurum conditione, periculum illius esse venditoris, non emptoris; ex lege Necessario, ff. cod. tit. vbi ratio tangitur; quod emptio, sicut & stipulatio, facta sub conditione, extinguitur si res pereat pendente conditione. Vbi additur etiam, quo si res non pereat quidem pendente conditione, deterior tamen fiat, damnum erit emptoris, & per consequens erit & commodum, si melioretur.

TERTIUM est. Si venditio fiat in scriptis, periculum ad venditorem ante scripturam perfectam spectare; cũ neuter agere possit aduersus alterum, donec ea perficiatur; ex lege Contractus, ff. De fide instrumentorum. Quod quidem, vt Angelus & Syluester monent; intelligendum est, cum inter ipsos conuenit, vt contractus non ante valeat quam scriptura sit perfecta; ex lege Cum res, Cod. De probationibus. Secus est enim, contractus ab initio simpliciter fiat, & postea ad probationem scriptura conficiatur; ex lege Contrahitur, ff. De pignoribus. Porro scriptura intelligitur esse perfecta, si contrahentibus recitata, lectaue fuerit, ac vtriusque probata; ex citata lege Contractus.

QUARTUM est. Si venditio sit sub alternatione seu dis-
iunctione, v.g. vendo tibi hunc, vel illum equum meum; si vnus eorum dem equorum perierit, tenebitur venditor alterum dare; quia primus perit ipsi. Si vterque perierit, emptor tenebitur posterioris pretium soluere; aut si vterque simul perierit, pretium soluere illius ex duobus quem voluerit; sicut venditor potuit ex duobus superfluitibus dare eum quem voluit; ex lege Si in emptione, §. penult. ff. De contrahenda emptione.

QUINTUM docum. est. Si aliquid venditum est indeterminate, vt tot mensuræ tritici, aut olei, aut tot oues, non designando in indiuiduo quas oues; tunc si illa pereant ex quibus venditor soluere decreuerat; aut sic deteriorentur, vt non habeant qualitates eas cum quibus emi intelligebantur, venditori ipsi, non autè emptori perire, vel deteriorari. Ratio est, quoniam emptor per talem contractum nullam rem in singulari comparauit sibi; sed solum obtinuit vt traderetur sibi res talis speciei, & qualitatis; neque venditor vllam præse in particulari tenebatur ei dare; sed aliquam indefinite. Vnde fit, vt quæcumque res illius speciei pereat apud venditorem, pereat ipsi, non autem emptori. Idque est, quod Iuris periti aiunt, genus perire non posse; argum. to textus in lege Incendium, Cod. Si certum petatur. Aduerte tamen, si illud quod ita debetur in genere quoad valorem varietur, commodum & incommodum inde resultans pertinere ad emptorem, vt colligitur ex Cap. Nauiganti De vsuris.

Aduerte etiam ex Sylu. in cit. quaest. 3. documentum istud non procedere, quando genus non est determinatum, seu quando venditur certum, de incertis: vt vendo tibi decem sextaria ex hoc dolo, & vnum asinum ex iis quos possideo. Si enim totum quod est in dolo effundatur; aut omnes